

Lausunto

26.08.2021

Asia: VN/14758/2021

Lausuntopyyntö: ehdotus ympäristöministeriön asetukseksi rakennuksen ilmastaselvityksestä

Osa 1. Asetusluonnoksen yleinen palaute

Tässä osiossa voit antaa yleistä palautetta asetuksesta, perusteluista ja esitetyistä vaikutuksista. Teknisiin yksityiskohtiin voit halutessasi antaa erikseen palautetta osiossa 2.

FCG Finnish Consulting Group Oy kiittää mahdollisuudesta lausua näkemyksensä luonnoksesta rakennuksen ilmastaselvitykseksi. FCG tukee asetuseräluonnoksen tavoitetta ilmastaselvityksen tuomiseksi osaksi uudis- ja korjausrakentamista. Rakentamisen ja sen koko arvoketjun elinkaaren aikaisten päästöjen ja ympäristövaikutusten vähentäminen sekä resurssiviisauden lisääminen on FCG:n näkemyksen mukaan välttämätöntä ilmastonmuutoksen ja luontokadon hidastamiseksi sekä kiertotalouteen siirtymisessä. FCG pitää asetuseräluonnoksessa erityisen kannatettavana sitä, että tällä asetuserähdotuksella pyritään edistämään vähähiilisyiden arviointimenetelmien läpinäkyvyyttä ja harmonisointia sekä yhdenmukaistamaan rakennuksen hiilijalanjälkilaskentaa.

Keskeisin FCG:n huomio ehdotuksessa liittyy ilmastaselvityksen laatimisen ja vähähiilisyiden arvioinnin vastuihin sekä niiden määrittelyn puuttumiseen luonnoksessa. Ehdotus kohdistuu kahden summaparametrin laskentaan (hiilijalanjälki ja -kädenjälki) sekä niiden esittämistapaan. Tämä lähestymistapa ei nähdäksemme ota riittävästi huomioon hankkeiden päätösten taustalla olevaa kokonaisuutta, tarveharkintaa sekä muita hankepäätöksen kannalta keskeisiä näkökulmia ja perusteita. Tällöin vastuu päätösten aiheuttamista vaikutuksista rakennuksen vähähiilisyiden ja arvioinnin tuloksiin kohdistuu päätöksenteko- ja suunnitteluprosessin loppupäähän ja ilmastaselvityksen laatijaan, jonka vaikutusmahdollisuudet ratkaisuihin ovat vähäiset. Päästöjen ja siten ilmastovaikutusten kannalta keskeisimmät päätökset tehdään monasti paljon ennen hankepäätöstä ja jopa ennen hankkeen esisuunnittelun käynnistämistä. Näitä taustalla olevia sekä hiilijalanjälkeen ja -kädenjälkeen vaikuttavia näkökulmia tai aikaisempia päätöksiä ei laskennasta ja arvioinnista vastaava taho (ts. suunnittelija) tehdessään ilmastaselvityksen voi enää tarkasti tietää. Esimerkiksi ehdotuksessa hiilikädenjäljen arvioinnin vertailukohdaksi on esitetty vältetyt tai poistetut kasvihuonekaasupäästöt, joita ei aiheutusi ilman rakennushanketta. Miten ilmastaselvitystä tekevän suunnittelijan hankesuunnitteluprosessin loppupäässä voidaan edellyttää tuntevan riittävällä tavalla alkutilanne ja perusteet, joilla hankkeen toteuttamiseen on ylipäänsä päädytty?

Lähtökohtaisesti elinkaariarviointiin liittyy eri näkökulmien punnitsemista ja päästöjen huomioon ottamista koko rakennushankkeen elinkaaren aikaisessa arvoketjussa. Tätä painottaa myös tuleva EU:n huolellisuusveloite, jonka mukaan organisaatioiden tulee tunnistaa ja huomioida koko arvoketjunsä vaikutusselvityksissään. Asetusluonnoksessa ja siinä esitetyssä menettelytavassa viitataan rakennuksen elinkaareen, mutta sitä tai rakennuksen arvoketjua tai sen toimijoita ei ole ehdotuksessa määritelty tai kuvattu. Näin ollen esimerkiksi hiilikäden laskennan sisällyttäminen asetusluonnokseen nyt esitetyllä tavalla on ennen aikaiselta ilman laajempia selvityksiä varsinkin, kun hiilikädenjäljelle ei vielä ole olemassa edes vakiintuneita, yleisesti hyväksytyjä laskenta- ja arviointiperusteita. Yleisestihän hiilikädenjäljellä kuvataan organisaation kykyä kehittää esimerkiksi tuotteita ja palveluja, joita käyttäen sen asiakas tai arvoketjun seuraavat toimijat voivat pienentää omaa hiilijalanjälkeään.

Edellä esitettyyn vastuukysymyksen lisäksi FCG:n toinen yleinen huomio liittyy ilmastaselvityksen ehdotettuun toteuttamistapaan. Asetusluonnoksen mukaan pääsuunnittelijan, rakennussuunnittelijan ja erityissuunnittelijan olisi tehtäviensä mukaisesti laadittava ilmastaselvitys. Ilmastaselvityksen laatijoita ja heihin kohdistuvia vastuita ei kuitenkaan luonnoksessa määritellä tarkemmin. Ilmastaselvityksen laatijoille ei myöskään luonnoksessa aseteta mitään pätevyysvaatimuksia, mikä johtaa ilmastaselvitysten vaihtelevaan laatuun ja kuormittaa niitä valvovia ja tarkastavia viranomaisia. Valvonnan ja vertailun tueksi ilmastaselvityksessä tulisi myös vaatia laskennan oletusten, epävarmuuksien ja rajoitusten ilmoittaminen erillisenä selostuksena. Epäselväksi luonnoksessa jää myös ilmastaselvityksen laadinnan vastuiden jakaantuminen eri suunnittelu- ja toteuttamisvaiheiden suunnittelijoiden kesken, varsinkin kun ilmastaselvitys olisi myös esityksen mukaan päivitettävä, mikäli sen perusteena oleviin suunnitelmiin on tullut hankkeen suunnitteluprosessin ja hankkeen toteutuksen edetessä muutoksia.

a. Onko asetuksessa esitetty arviointimenetelmä selkeä ja ymmärrettävä?

Ei

b. Onko asetuksessa esitetty arviointimenetelmä mielestäsi tarpeeksi kattava, jotta se osaltaan tukee hiilineutraaliuden saavuttamista Suomessa?

Ei

c. Soveltuuko asetuksessa esitetty arviointimenetelmä mielestäsi sekä uusille että korjattaville rakennuksille?

Ei

d. Soveltuuko asetuksessa esitetty arviointimenetelmä mielestäsi käytettäväksi rakennuksen suunnittelun aikana ennen rakentamisluvan hakemista?

Ei

e. Muita yleisiä kommentteja:

Ehdotuksen mukaan hiilijalanjälki ja hiilikädenjälki olisi arvioitava uuden rakennuksen koko elinkaaren tai laajamittaisesti korjattavan rakennuksen rakennuksen korjauksen ja sen jälkeisten rakennuksen elinkaaren vaiheiden ajalta. Ehdotuksen mukaisen laskenta- ja arviointimenetelmän suhde relevantteihin elinkaariarvioinnin standardeihin jää epäselväksi ja arviointimenetelmän luotettavuuden arviointi soveltamiskohteessaan vähäisesti perustelluksi. Elinkaariarviointia ohjaavat standardit ovat lähtökohtaista luonteeltaan yleisiä ja metodologisia, mikä edellyttää niiden soveltamisessa laajaa asiantuntemusta sekä esitettyä laajempaa menetelmän sovellettavuuden arviointia osana ilmastaselvitystä.

Asetusluonnoksessa ei ole määritelty rakennuksen elinkaarta eikä vähähiilisyyttä ts. mitä niillä tarkoitetaan. Myös hiilijalanjäljen ja hiilikädenjäljen määrittely sekä niiden laskennan sekä vähähiilisyyden arvioinnin suhde jää epäselväksi. Myös laajamittainen korjaaminen tulisi määritellä tarkasti. Ilmastaselvitys osana vähähiilisyyden arviointia vaikuttaa olevan lähinnä laskentatulosten esittämiskuvaus. Näin ollen riittävää tässä vaiheessa olisi ollut pyytää lausuntoja ehkä vain hiilijalanjäljen laskentatavasta.

Osa 2. Kommentit asetusluonnoksen pykäliin

1 § Rakennuksen vähähiilisyyden arviointi

Onko arvioinnin vastuun rajaus pääsuunnittelijan, rakennussuunnittelijan ja erikoissuunnittelijan tehtäväksi mielestäsi sopiva?

Rajaus ei ole sopiva

2 § Määritelmät

Onko määritelmät kuvattu mielestäsi selkeästi?

Ei

3 § Arvioinnin kohde

Vähähiilisyyys arvioitaisiin sekä rakennukselle että rakennuspaikalle. Onko arvioinnin rajaus mielestäsi sopiva?

Ei

Arvioinnin ulkopuolelle jätettäisiin rakennuspaikan kasvillisuus ja maaperä, sekä purettavat rakenteet, väliaikaiset telineet ja suojaukset. Onko arvioinnin rajaus mielestäsi sopiva?

Kyllä

4 § Arviointijaksojen pituudet

Arviointi tehtäisiin yleensä 50 vuoden ajanjaksolle, kuten muissa pohjoismaissa ja EU:n Level(s)-menetelmässä. Onko arviointijakson pituus ja sen vakiointi mielestäsi hyvä lähtökohta?

Ei

5 § Arvioinnissa käytettävät tiedot

Arviointiin voitaisiin käyttää sekä kansallisen päästötietokannan että rakennustuotteiden ympäristöselosteiden tietoja. Onko tämä tietosisältö mielestä sopiva?

En osaa sanoa

6 § Hiilijalanjäljen arviointi

Hiilijalanjälkeen laskettaisiin rakennustuotteiden valmistus, kuljetukset, rakentaminen, energian kulutus, rakennustuotteiden vaihdot, rakennuksen purkaminen, purkumateriaalien kuljetus, jätteenkäsittely ja loppusijoitus. Onko hiilijalanjäljen kattavuus mielestäsi riittävä?

Kattavuus on liian laaja

7 § Rakennustuotteiden valmistus

Arviointi sisältäisi rakennuksen kantavan rungon, täydentävien rakenteiden, talotekniikan pääosien sekä rakennuspaikan keskeisten rakenteiden ja perustusten tuotteiden valmistuksen. Onko arvioinnin kattavuus mielestäsi sopiva?

Kattavuus on liian suppea

Uudelleen käytettävien rakennustuotteiden hiilijalanjälkeä tai niiden uudelleenkäytön valmistelun hiilijalanjälkeä ei tarvitsisi arvioida. Onko periaate mielestäsi sopiva?

Ei

8 § Rakennustuotteiden vaihdot

Arviointiin ei sisältyisi uusien rakennusten elinkaaren aikana tapahtuvan laajamittaisen korjauksen tai ennakoimattomien rikkoontumisten vaikutus. Onko tämä rajausta mielestäsi sopiva?

Ei

9 § Rakennus- ja purkumateriaalin käsittely

Arviointiin ei sisältyisi uuden rakennuksen tontilta purettavien aiempien rakennusten tai rakenteiden purkamisen ja jätteenkäsittelyn vaikutus. Onko tämä rajausta mielestäsi sopiva?

Ei

10 § Rakennus- ja purkumateriaalin loppusijoitus

Onko loppusijoituksen vaikutusten arviointi kuvattu riittävän selkeästi?

Ei

11 § Kuljetukset

Rakennustuotteiden ja purkujätteiden kuljetusten vaikutukset voitaisiin arvioida joko taulukkoarvojen pohjalta tai laskien hankekohtaisesti kaavan mukaan. Ovatko nämä vaihtoehdot mielestäsi riittävät?

Ei

12 § Työmaatoiminnot

Työmaan vaikutukset voitaisiin arvioida joko taulukkoarvojen pohjalta tai laskien hankekohtaisesti kaavan mukaan. Ovatko nämä vaihtoehdot mielestäsi riittävät?

Ei

13 § Energian käyttö

Energian käytön vaikutukset laskettaisiin muiden pohjoismaiden ja EU:n Level(s)-menetelmän mukaisesti käyttäen skenaarioita eri energiamuotojen hiilijalanjäljen ennakoituille vähenemille tulevaisuudessa. Onko tällaisten skenaarioiden käyttö mielestäsi sopiva lähtökohta arvioinnille?

Ei

14 § Hiilikädenjäljen arviointi

Rakennuksen hiilijalanjäljen rinnalla arvioidaisiin myös mahdolliset myönteiset ilmastovaikutukset, joita ei syntyisi ilman rakennushanketta. Onko tällaisen ns. hiilikädenjäljen arviointi mielestäsi tarpeen?

Ei

Hiilikädenjälkeen luetaan rakennustuotteiden uudelleenkäyttö ja kierrätys, kierrätyspolttoaineet ja jätteenpoltto, uusiutuva energia, pitkäikäiset hiilivarastot ja sementtipohjaisten tuotteiden karbonatisoituminen. Onko hiilikädenjäljen kattavuus mielestäsi riittävä?

Kattavuus on liian suppea

15 § Uudelleenkäyttö ja kierrätys

Onko uudelleenkäytön ja kierrätyksen hiilikädenjäljen laskenta kuvattu selkeästi?

Ei

16 § Hyödyntäminen kierrätyspolttoaineena

Onko kierrätyspolttoaineen hiilikädenjäljen arviointi esitetty selkeästi?

Ei

17 § Hyödyntäminen polttolaitoksessa

Onko energiana hyödynnettävien materiaalien hiilikädenjäljen arviointi esitetty selkeästi?

Ei

18 § Ylimääräinen uusiutuva energia

Onko ylimääräisen uusiutuvan energian hiilikädenjäljen arviointi esitetty selkeästi?

Ei

19 § Hiilivarasto

Onko ylimääräisen uusiutuvan energian hiilikädenjäljen arviointi esitetty selkeästi?

Ei

Hiilivarasto lasketaan vain niille rakennusosille, jotka pysyvät rakennuksessa tai rakennuspaikalla vähintään 100 vuoden ajan. Onko vähimmäisajan määrittely mielestäsi tarpeellista?

Kyllä

20 § Karbonatisoituminen

Onko karbonatisoitumisen hiilikädenjäljen arviointi esitetty selkeästi?

Ei

21 § Ilmastaselvitys

Ilmastaselvitys laadittaisiin rakentamislupaa haettaessa ja se olisi päivitettävä ennen rakennuksen käyttöönottoa, jos muutoksia on tullut. Onko ilmastaselvityksen kaksivaiheisuus mielestäsi sopiva lähtökohta?

En osaa sanoa

22 § Ilmastaselvityksen sisältö

Onko ilmastaselvityksen vähimmäisisältö mielestäsi tarpeeksi kattava?

Kattavuus on liian suppeao

23 § Vähähiilisuuden tulosten esittäminen

Tulokset esitetään erikseen rakennukselle ja rakennuspaikalle. Tämän jaon pohjalta voitaisiin myöhemmin asettaa pelkästään rakennusta koskevia päästörajoja. Onko arvioinnin tulosten jako erikseen rakennukselle ja rakennuspaikalle mielestäsi sopiva lähtökohta?

Ei

24 § Voimaantulo ja siirtymäsäännökset

Kommentit:

-

Osa 3. Vähähiilisuuden arvioinnin menetelmäohje

Kommentit ja muutosehdotukset menetelmäohjeeseen:

Tähän liittyvät kommentit sisältyvät pääosin aiempiin kommentteihin ja huomioihin.

Laine-Ylijoki Jutta
FCG Finnish Consulting Group Oy